

השיעור מתוך קונטרס 'הבינו'
ניתן להשיג את הקונטרס
המלא במוקדי המכירה

הבינו

שיעורי הרב שמעון שפיצר שליט"א

מדור אמונה ובטחון • שיעור קצ"ב • פרשת נשא-שבועות תשפ"ג

נמסר ביום שלישי פרשת במדבר כ"ה אייר תשפ"ג

גליון זה מודפס במאות עותקים
ומחולק חינם מדי שבוע
קחו חלק והשתתפו
בהוצאות ההדפסה בעין יפה
לתרומות: 052-761-2069
או: 050-414-4718

ההשתדלות מסייעת לתיקון וריפוי השלבים המביאים אל הבטחון

היודע לקרוא אביו מלמדו

אפשר לראות זאת לגבי הקריאה. אם בכיתה א' אין הילד מכניס את האותיות בקרבו באופן שהקריאה נעשית אצלו טבעית - הוא קורא וזה כאילו נקרא מאליו - יהיה לו מאוד קשה בהמשך החיים. אם יתאמץ, יוכל לדעת מה קוראים בקמץ ומה קוראים בפתח, אבל הוא יצטרך לשים לב כל הזמן, ומדי פעם יעשה טעויות ויתבלבל. וכשיצטרך ללמוד משנה וגמרא, וכשיצטרך ללמוד דיבור בתוספות ולהבין חילוק של רבי עקיבא איגר, יתקשה עד מאוד. לא יתכן שבשעה שהוא צריך להעמיק בדברי התוספות, חלקים ממוחו עדיין עסוקים להבין איך קוראים כתב רש"י. לא יתכן שיצטרך להתבונן עכשיו בחילוק בין ט' ל-א'. כשהאדם לומד גמרא ותוספות, הוא צריך שהקריאה תהיה טבעית אצלו ולא ירגיש שום מאמץ כשקורא, כי אז חלקי מוחו פנויים להתעסק רק עם הסברא.

כך הוא גם בענין עולם המושגים. בכל ענין שהאדם לומד, הוא צריך להכיר תחילה את מושגיו. כשהוא לומד זרעים, הוא צריך לדעת מה זה תרומה ומה זה מעשר. כשהוא לומד הלכות שבת, הוא צריך לדעת מה זה דאורייתא, מה זה דרבנן, מה זה עובדא דחול, וכן הלאה. רק כשהוא יודע את כל המושגים על בוריים, אזי הוא מוכן להתחיל ללמוד את הסוגיא, לדון בה, להתבונן בה, לשאול, לחלק ולחדש.

הנקודה שאנו מדברים עליה בשיעור זה איננה שצריך ללכת לאט שלב אחרי שלב. על זה כבר דיברנו. אך הנקודה היא שהשלבים הראשונים צריכים להיות חזקים מספיק ובלועים בדם האדם, כי רק כך הוא נבנה והולך וצומח באופן יסודי ובלתי גבול. אם את השלבים הראשונים הוא מכיר רק בערך - כן, כמעט, שכחתי, לזה התכוונתי - אינו מוכן באמת להבין את הסוגיא באופן יסודי ולזכור אותה לאורך זמן.

היצר הרע אינו נותן מנוחה

אכן אחד מהניסיונות הוא שפוקדים את האדם תמיד, כי היצר הרע מכיר בכוח זה. מצוי הדבר לראות אב לומד עם בנו בבית המדרש ועוצר אותו לבל ילמוד מהר כל-כך את המשנה - "רגע, רגע, מה אמרת כאן? רצת כבר הלאה אל הגמרא. דילגת כאן על שלוש

ובתורתו יהגה יומם ולילה

בשיעור הקודם התחלנו לדבר בענין היסוד שכאשר האדם לומד תורה, הוא צריך שהתורה תיבלע בדמו. וכבר דרשו חז"ל (ע"ז ט, א): "בתחילה נקראת [התורה] על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה". פירוש: בתחילה התורה רחוקה ממנו והוא רק לומד את המושגים הכתובים בה, ובסוף, כשהוא זוכה והתורה נבלעת בדמו, היא נעשית חלק ממנו, וזוהי תכלית התורה שהנשמה תקנה אותה ותידבק בה.

והסיבה הראשונה שצריך להיות כך היא מפני שאנו מכינים כאן את עצמנו לעולם הבא, ואם האדם רק לומד באופן חיצוני ואינו קונה את התורה, כשיעלה בבוא העת לישיבה של מעלה, לא יוכל להבין את התורה היוצאת מפי הקב"ה. מה שאין כן אם הוא קונה את התורה, ולמשל, כשהוא עושה חסד, הוא נעשה בעל חסד, הוא נעשה באמת רחמן, מה הוא רחום אף אתה רחום, אז התורה נשארת שלו לנצח נצחים ויעלה עמה בבוא העת לישיבה של מעלה.

שים בסלע קנן

אך בעיקר דיברנו בשיעור הקודם על סיבה אחרת מדוע צריך האדם ללמוד את התורה ולקיים את מצוותיה באופן שיחרטו בו וישנו את מהותו, כי כשהתורה נעשית חלק ממנו, אז הוא נעשה ראוי ומוכן לקבל את המדרגה הבאה. יש דרגות רבות בלימוד התורה. האדם מתחיל מהדרגה הראשונה וממנה הוא עולה עוד ועוד. אכן אם האדם עובר את הדרגות הראשונות בלי שהדברים ייעשו חלק ממנו, אינו נעשה באמת אדם הראוי להבין דברים יותר עמוקים. רק אם הוא לומד באופן שהם נעשים חלק ממנו, אפשר לבנות ולבנות ויהיה לו מקום להכל.

נסביר זאת במשל פשוט. כשבונים בנין, אם עושים יסודות עמוקים, אפשר לבנות עליהם מאה וחמישים קומות. אך אם מניחים סתם עץ על גבי עץ, כמה כבר אפשר לבנות עליהם. אפשר לראות דוגמה זה כשהילדים משחקים בכפיסי עץ. הם מניחים אחד על גבי השני ועושים מגדל גדול, ופתאום כשמניחים עוד אחד, הכל קורס תחתיו. כי כשמניחים סתם האחד על גבי השני, אינו חזק מספיק ואינו יכול להחזיק הרבה.

יעמדו על הברכה נדיבי הלב שתרמו מהונם להדפסת הגליון

גליון זה נתרם

לע"נ מרת שרה ביילא וייס ע"ה בת הרב חיים מאיר זצ"ל

נלב"ע כ"ג תמוז תשפ"ב

הונצח ע"י הרה"ח אהרן שפיצר שליט"א

ליצירת קשר בכל הקשור לגליון זה: teimaminahor@gmail.com

קיים לגבי מושג רוחני שקשה להשגה". גורמים לאדם להבין רעיון עמוק מתוך עולם המושגים שלו, ועכשיו הוא יכול להיות מבין מתוך דבר ולדמות את הרעיון גם לעולם שאין מושגיו מוכרים לו. ונמצא שהמשל הוא כלי לאור.

אכן כבר דיברנו בשיעור הקודם שאין האדם יכול להבין ולקנות אור של תורה, חכמה ודעת, אם אין לו כלים לזה, כי אם אין לו כלים, האור עובר דרכו, אבל אינו נעשה חלק ממנו. ובכן, **כשהאדם משתמש בעולם המושגים שלו** על-ידי שהוא לומד כל מה שהוא רואה ונותן הבנה לכל דבר, **נעשה אצלו הכל למשלים ולכלים לאורות רוחניים**. על זה אמרו חז"ל כי משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלות כי אור גדול הוא לתת משלים לנמשלים.

כל הנברא בשמי ולכבודי בראתיו

ה'אור החיים' הק' (פרשת בא) מדבר בענין המגנט (אבן שואבת) שאפשר ללמוד ממנה ענין העלאת הניצוצות, שאם האדם מברך כדבעי ועובד את ה', הניצוצות הרוחניים הטמונים בארץ או במאכלים נשאבים אליו ומצטרפים לנשמתו. ואומר שם ה'אור החיים' הק' שהקב"ה ברא בעולם ברואים גשמיים שיהיו לו לאדם דמיונות ללמוד ממנו תורה, עכ"ד. אם לא יהיו לאדם דברים הגשמיים שיוכל ללמוד מהם לרוחניות, לא יוכל להבין רוחניות באמת ולא יקנה אותה ולא תהיה לחלק ממנו, ואם כן לא יוכל אף פעם לעלות לדרגה הבאה. לכן ברא הקב"ה את הברואים הגשמיים כי כל דבר הקיים בעולם הגשמי יכול לשמש כמשל לאיזה ענין רוחני.

ניקח למשל את המושג כסא. בעולם הגשמי הכסא הוא טבלא של עץ עם ארבע רגליים מתחתיה ומיועד לשבת עליו. ובעולם הרוחני הוא משמש במשמעות מרכבה. מרכבה לשכינה. כסא הכבוד. כסא לעומת כסא (נאמר אצל המלאכים). וכן המושג בשבתך בביתך ובלכתך בדרך. אין הכוונה דווקא למי שיושב על הכסא ולהולך על רגליו בגשמיות. אלא משל הוא למי שנמצא במקומו ומיושב בדעתו כנגד מי שגלה ואינו נמצא במקומו. זהו הכלל, כל דבר גשמי הוא משל לרוחני, כי בעולם הגשמי שם יש לו לאדם מושגים, שם הוא רואה ומבין, ואז הוא יכול ללמוד ממנו לענין רוחני.

מאהבה מוחשית לאהבה עומדת וקיימת

ומזה אנו באים להבין שכך הוא בענין ההרגשים ועוד מעט נגיע אל הבטחון. הנה לפני כשנתיים וחצי שנים בשיעורי אמונה ובטחון (שיעור עז) למדנו^א שהקב"ה סידר את הבריאה באופן שהאיש ואשה מולידים בן ומטפלים בו ומעניקים לו אהבה, וזה גורם שהבן **יבטח בהם**. הילד יודע שאמו לא תזניחנו, אביו ידאג לו ויספק לו את כל צרכיו. ואח"כ כשהוא מתבגר, אחרי שהרגש הבטחון כבר חרוט לו בפנים, **מסייעים לו הוריו להפנות את הרגש הבטחון אל הבטחון בה'**.

הבה ונבין זאת יותר עמוק. כשהתינוק נולד, הוא מרגיש מאוד בודד. הוא נפל פתאום לסביבה חדשה בלתי מוכרת. הוא אינו מכיר

שרות. לא פירשת היטב. נראה לי שאתה מרמה את עצמך", והילד מתווכח - "הבנתי, אבא, הבנתי". עלינו להבין שוויכוח זה אינו עם ילד בן תשע בלבד, אלא הוא ממשיך להתנהל גם אצל בני שלושים ובני ארבעים, אלא שהוא פושט צורה ולובש צורה. יש יצר הרע כזה בין בלימוד התורה ובין בשאר דברים. וכעת בענין לימוד התורה, מושגים הוא כבר יודע לרוב, ויחד עם כן הרי יש לו תפיסה חזקה, ואין לו סבלנות להשקיע בהבנת המושגים. זה הרי דורש מדות וסבלנות וביטול. את כל אלה צריך האדם כדי שיוכל לעצור לפני כל מושג חדש ולומר: "רגע אחד! יש כאן מושג חדש. אני רוצה להיות בטוח שאני מבין מה שאני אומר ולא אומר סתם מה שראיתי בהערות בגמרא המבוארת". מוח האדם אוהב לרוץ. הוא אוהב לעבור אל השלב השני לפני שהבין היטב את השלב הראשון, כי יש לו לחץ, אם מפני שהוא רוצה לסיים כבר, אם מפני עצלות. וצריך להלחם עם יצר זה, כי מהדבר הזה יוצאים טעויות גדולות. הטעויות הגדולות נובעות מכך שמשוהו באמצע הדרך למד האדם מקופיא. הוא לא באמת הבין אותו והמשיך הלאה, וכל עוד זה הצליח לו, המשיך לנפנף עם השקר כאילו הוא זורק ידיעות - "זה רבי עקיבא איגר פלוני, זה משנה פלונית..." עד שהוא נתקע. מי שאוהב לזרוק ידיעות כאילו הוא יודע ומבין, שקרו עתיד להתגלות.

וכפי שהדבר קיים לגבי קריאה ולגבי ידיעות בתורה, כך הוא קיים לגבי הרגשים. **כשהאדם בונה הרגשים להקב"ה**, הרגש של אהבה, הרגש של יראה, הרגש של אמונה, הרגש של בטחון, **אם אינו בונה אותם היטב ממטה למעלה, נמצא שהוא רק אומר שהוא מרגיש כי הוא יודע שכך צריך לומר ואינו מרגיש כן באמת**, והמבחן שלו יהיה כשיעמוד בנסיון, כי אז אי אפשר לעשות הצגות. לומר אפשר מה שרוצים, אבל **בשעת נסיון, אז הלב עומד בפני מבחן**, ואם עד היום רק דיבר יפה אך לא קנה באמת את ההרגשים בבחינת 'ובתורתו יגה', הרי הוא נכשל עכשיו ללא ספק.

משלו משל למה הדבר דומה

הנה בסוף **מסכת סוטה** איתא: "משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלות". ופירש **רש"י**: "מושלי משלות - לתת אות אמתלא וטעם לחכמה ליכנס בה בשערי בינה, כגון ממשלות שועלים דאמר **בסנהדרין** (דף לח, ב) כי הוה דריש רבי מאיר בפירקא הוה דריש תילתא שמעתא ותילתא אגדתא ותילתא מתלי".

ובכן, מהו משל? מאוד נחוץ להבין. משל הוא כלי כאשר רוצים להסביר דבר עמוק ואין בטוחים שהשומע יבין את הרעיון. הוא ישמע את הרעיון, אבל מי אומר שיבין אותו ויתחבר לו. על כן העצה היעוצה היא לתת לו משל ליכנס על ידו בשערי בינה. בינה פירושה להבין דבר מתוך דבר. היינו שאומרים לשומע: "הבה וניקח מושג מעולם המושגים שלך. במה אתה מבין? אתה מבין באוכל? אתה מבין בעסקים? הפלא ופלא. נצייר לך תמונה מתוך המצב שכבר ראית והרגשת אלפי פעמים ונאמר לך: אתה זוכר את התמונה הזאת? עכשיו תבין שכפי שאתה רואה זאת עכשיו בצורה זו, כך הוא

^א מופיע בקונטרס הביניי פרשת ויצא תשפ"א - שנה ג' חוברת י'.

אהבה הבנויה על יסודות איתנים

הוא אומר: אותו יסוד שאמרנו בתחילה שמי שהתלמד בכיתה א' לקרוא ולא עברו אתו אל השלב הבא עד שלא היו בטוחים שהוא יודע לקרוא ישר והפוך ומוכן להתקדם הלאה, וכעת נוסף שנתנו לו להתרגל לקריאה באופן מספיק עד שהוא עצמו עזב אותה וכבר ביקש להתקדם הלאה, אזי הוא נעשה מוכן לעבור אל השלב הבא אל הידיעה. אותו יסוד קיים גם לגבי הרגשים אשר אף הם ידיעות הן, אך הן ידיעות עמוקות שהנפש מבינה. אם הוא כבר מכיר היטב ויכול לחזור עליהן בשנתו, אינו צריך כל רגע לבדוק ולדבר. יש לך בחור שאינו יכול להיכנס לישיבה עם פנימייה. הוא מרגיש שהוא צריך להיות תחת סינרה של אמו. מה קרה? למה הוא צריך להיות תחת סינרה? התשובה היא שכולם צריכים זאת, אלא שהאחרים אינם צריכים להיות שם באופן גשמי. הם יכולים להיות בפנימייה, כי הם מרגישים רגועים. למה הם מרגישים רגועים? לא מפני שאינם זקוקים לאם, אלא מפני שיש להם אם. זה יסוד הדברים. ככל שהידיעה נחרטה היטב בנפש, אינה זקוקה לעולם המושגים הירוד כדי לברר שוב שזה נכון. וכיון שכן, יכולים אותם בחורים לשהות בפנימייה, ומפעם לפעם מדברים עם ההורים בטלפון וחוזרים לשבת והכל טוב ונפלא.

חברים טובים ואמיתיים שהחברות שלהם נבנתה על-ידי שגדלו ביחד ונתעלו ביחד, אפילו יעברו שלוש שנים שלא יחליפו ביניהם מילה, כשיפגשו ברחוב, יהיה זה אצלם כאילו רק אתמול נתוועדו יחדיו. למה? כי אין אחד מהם צריך את הגמרא המבוארת, אין אחד מהם צריך שחבירו יחבקו וינשקו. הוא יודע בלי זה שהוא אוהב אותו.

זהו היסוד שאנו מדברים עליו מתחילת השיעור. בתחילה הבאנו דוגמא מבנין, שכאשר היסודות איתנים, אפשר לבנות עליהם עוד ועוד. ואח"כ הבאנו משל מידיעות שכאשר האדם יכול לקרוא ויש לו ידיעות ויודע מושגים, הוא יכול להתקדם הלאה והלאה. ועכשיו אנו רואים שכך בענין ההרגשים הוא כך.

ואם דילגו על שלבים, אזי כמה שהאם תאמר לבנה: "אני אוהבת אותך", זה לא יועיל לו. רואים זאת בחוש. ואנשים יש להם מזה הרבה עגמת נפש, כי הילד נהיה בן שש עשרה והתפתח מתח גדול בינו ובין ההורים, והרבה פעמים מתברר שבהיותו בן שנתיים דילגו על החלק הזה. היה לכך סיבה, כי האם הלכה לעבודה ואח"כ הוצרכה לנסוע לחו"ל והילד התגלגל ממשפחה למשפחה, ולמעשה, הילד קיבל את ההרגשה שהוא עזוב. אין אנו נכנסים לפרטים ונא להיזהר שלא להפוך את המשל לעיקר. אנו מתכוונים אל הרעיון. הילד הרגיש עזוב באותן תקופות שהידיעה שיש מי שאוהב אותו ודואג לו היתה צריכה להיחרט בנפשו, וכיון שהיא לא נחרטה בה אז, עכשיו קשה מאוד לתקנה, כי הוא אינו מרגיש באמת שהוא יכול להיות בטוח.

אף אחד והבדידות נוראית. עשה הקב"ה נס. מהו הנס? האם ניגשת אל התינוק ומתחילה לדבר אתו: "אל תירא! אני כאן. אתן לך לאכול, אטפל בך, אני אוהבת אותך, אני דואגת לך, אני מוכנה לתת לך כל מה שאתה צריך, אני כאן בשבילך". ובכן, למה באמת צריך לעטוף את הילד ולנשק אותו? למה צריך לשפרה ופועה שידברו עם התינוק בשפתו? לכאורה יש לנו רעיון הרבה יותר טוב. ניקח ספר שרשומים בו כל דיבורי האהבה שאפשר לדבר אל התינוק, ניתן לו את הספר ביד כמתנת בית החולים, ונאמר לו: "יותר ממה שכתוב כאן, אנו אוהבים אותך אהבה עמוקה". למה אין אנו יכולים לעשות זאת? התשובה פשוטה כי אין לו לתינוק את הכלים לקרוא מה שכתוב בספר. ומדוע לא נקריא לו את מה שכתוב באותו ספר? אף זה פשוט כי אין לו עדיין את הכלים להבין את מה שמדברים אליו. נו, אם כן מה נעשה? איך נעביר לו את המסר? הרי הוא חייב לדעת את זה. אחרת ירגיש מאוד בודד ולא יוכל לשרוד. התשובה היא שהקב"ה עשה עוד נס, נס בתוך נס, והוא שאפשר לדבר אתו בשפה הבנויה מעולם המושגים שלו. הוא סך הכל בן שעה אחת והוא כבר מבין. איזו שפה הוא מבין? שפה מוחשית של אהבה. עוטפים אותו ומחזיקים אותו. את השפה הזו הוא מבין הגם שהוא רק בן שעה אחת.

והנה כשהילד מתבגר קצת, כל עוד הוא בן כמה חדשים או בן שנה או יותר, באמת דרוש לו שישב על ברכי אמו ושתעטוף אותו ותגיד לו עד כמה היא אוהבת אותו, תחבק אותו ותנשק אותו פעם אחר פעם, והכל כדי להראות לו שהוא אינו בודד. וכשהוא מתבגר יותר, הסדר שעשה הקב"ה הוא שיוכל לעזוב ולא יצטרך יותר שיחזיקו אותו, אלא יוכל להבין את הרעיון הגם שאינו יושב על ברכי אמו. לא אצל כל אחד זה קורה באותו גיל. יש מי שזה קורה לו בגיל חמש, יש מי שזה קורה לו בגיל שש, ויש מי בגיל שבע. אכן כן, אפשר לראות ילדים בני שש שבע שעדיין זה חסר להם. הם לא יכולים להיפרד מברכי אמו. אין להם מספיק שכל להבין את הדבר הבא: "יותר אינני צריך שהידיעה תימסר אלי באופן מוחשי, יותר אינני זקוק ללבוש המגושם. אני יכול להבין מעתה את הידיעה כשמדברים אלי. אני רואה את החיוך, אני רואה את החום, אני רואה את הנתינה, וכן הלאה".

וכשהילד מתבגר קצת וצריך כבר להוכיחו מדי פעם, אז התינוק בודק כל פעם: "מה, זה אומר שהאהבה פסקה?". ולכן צריך להראות לו כל פעם מחדש: "לא, עליך לדעת שאנו אוהבים אותך יותר מאי פעם, אך מה לעשות, שלפעמים צריך להעיר לך על מה שאתה לא עושה נכון".

אם זה הולך ונבנה נכונה בלי לדלג על שום שלב, הידיעה נחרטת בנפש באופן בריא, וממילא אין הנפש צריכה להתלונן כל שני וחמישי: "אף אחד בעולם לא דואג לי, אף אחד לא אוהב אותי". היא אפילו לא מסתפקת אם אוהבים אותה. יש לה בטחון טבעי, כי ידיעה זו נחרטה אצלה.

השתדלות לצורך בטחון

קעת נעבור לדברי ה'בית הלוי' (עה"ת פרשת מקץ) אשר עד כה נמנענו מללמוד את זה מפני שלא היה לנו עדיין את הכלים לקבל דבריו ובאין כלים להכיל, עלולים להתבלבל. ה'בית הלוי' כותב כך: **"במדרש רבה** פרשת מקץ (פט, ג) איתא: אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים שעל ידי שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי והזכרתני, נתוסף לו שתי שנים. ורבים חקרו על המדרש מה שאמר בתחילה זה יוסף, וביאורו הפשוט, דהנה באמת התורה התירה לאדם ההשתדלות בצרכי גופו וכמו שאמר הכתוב וברכך בכל אשר תעשה, וכן כתיב ואספת דגןך ותירושך, אמר ר' ישמעאל **במסכת ברכות** (דף לה, ב) הנהג בהם מנהג דרך ארץ. ועיקר הענין יש לומר דזהו כלל לאיש הישראלי, שיהיה לבו שוקט ובוטח בה', והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור, ועל כן הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבוטח וצריך כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בשם".

הנה כשלומדים את דברי ה'בית הלוי' סתם כך, מבינים כאילו יש ארבע סיבות להשתדלות. ה'חובת הלבבות' (שער הבטחון פ"ג) אומר שחובת ההשתדלות היא כדי שיהיה האדם עסוק ולא יבוא לידי חטא, כי יגיעת שתיהן משכחת עוון. ועוד סיבה הוא אומר, כדי לנסות את האדם לראות אם יתנהג ביושר על פי תורה. ועוד סיבה שלישית יש, מהלך אחר לגמרי, שהוא קנס מחמת חטא האדם הקדמון כמבואר **במסילת ישרים** (פרק כא). ועכשיו יש לנו **בבית הלוי** סיבה רביעית שאין לה שום שייכות לסיבות הראשונות והיא כדי לסייע לו לאדם להגיע לבטחון בה'. איך זה מסייע לו? פשוט מאוד, כי הוא עובד ומזיע ועושה טלפונים ופלוני אומר לו: "אל תדאג, אשיג לך את הכסף", הנה עכשיו קל לו לבטוח כי פלוני הבטיח לו שישגיג לו את הכסף.

אמנם הדבר בוודאי מעורר פלא גדול, והרי זה נשמע הפוך מכל מה שלמדנו עד כה, כי העושה השתדלות לכאורה בוטח באנשים ובהשתדלותו, לא בה', הכיצד זה יכול לסייע לו לבטוח בה' ולהתקרב אליו. ועוד זאת יש לתמוה על ה'בית הלוי' עצמו: וכי לא למד חובת הלבבות!?! הרי הוא עצמו בקונטרסו על הבטחון ליבן את דברי ה'חובת הלבבות' והביא שם את טעמו שהוא משום יגיעת שניהם משכחת עוון, ואינו מביא את הטעם שהוא כותב כאן.

נקודה עמוקה בלב איש

אכן התשובה לכך מבוארת בהמשך דברי ה'בית הלוי'. ה'בית הלוי' מדבר על נקודה עמוקה שיש שמחסרים אותה והיא השלמה לדברי ה'חובת הלבבות'. אם לא נעסוק בנקודה זו, חלק אחד מהלב לא יהיה רגוע עם דברי ה'חובת הלבבות'. לכן צריך לעסוק בה, כדי להשלים את דבריו.

ה'בית הלוי' ממשיך: "וכמו דמצינו בכל התורה שהתירה לפעמים כדי שיהיה לו סיוע לבא להמדרגה המבוקשת, וכמו שאמרו (פסחים

ג, ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, הותרה שלא לשמה כדי שיהיה סיוע לבוא לבחינת לשמה".

פירושו: לפעמים האדם צריך סולם כדי שיוכל לעלות לאיזה הרגש, לאיזו הבנה. לפי מדרגתו שבה הוא נמצא כעת, אם תאמר לו עכשיו: "בטח בשם", הבעיה לא תהיה שיאמר: "אני לא מרגיש שאני בוטח". אם הוא יאמר כך, הבעיה לא תהיה כל-כך גדולה. הבעיה האמיתית היא שיאמר שיש לו בטחון וזה לא יהיה אמת. דומה יהיה לאותו ילד שאומר: "אני כבר יודע הכל, כבר למדת...". הוא לא בנוי עדיין להרגיש שבאמת הכל מסודר - "אני באמת באמת רגוע".

כשאתה לוקח אדם שגדל בעולם הגשמי שיש בו רק מושגים גשמיים ויש לו בעיה ברפואה או בפרנסה או בנחת הילדים, ואתה אומר לו: "מה אתה דואג? הקב"ה הוא טוב ומטיב ומנהל את הכל בהשגחה פרטית. הכל בסדר". אולי זה לא יועיל לו כלל, אולי זה יחזק אותו קצת בו ברגע, אבל זה לא יבלע בדמו, כי אין לו כלים להכיל את האור, ולכן תראה אותו כעבור כמה דקות, לאחר שכבר רקד משמחה ואפילו אמר לאחרים את מה ששמע זה עתה, שהוא מתחיל שוב לצעוק מר.

אור וחושך משמשים בעירוביאי

זוהי הנקודה שה'בית הלוי' מתייחס אליה. יש אור נפלא של בטחון שכאשר יחדור בלבו של אדם, יהיה לו כל-כך טוב. הוא יהיה כל-כך רגוע, כל-כך בשמחה, וכל-כך מרומם. אי אפשר להסביר את התענוג. רק מי שטועם יודע, ואף מי שטועם, טועם רק את ההתחלה שבהתחלה, ומחכה לו פי אלפי אלפים. ה'חובת הלבבות' מדבר על זה וכל הפסוקים מדברים על זה. הבעיה היא שאין לו לאדם את הכלים לזה. הוא לא מוכן לזה. הוא עושה חשבון מתוך עולם המושגים שלו ומבין שמצבו אינו טוב. הוא לא טיפש. הוא מבין היטב את מצבו. וכשנותנים לו את אור הבטחון, הרי אין לו הכלים להכילו ואז הבעיה רק מחמירה, כי נעשית אצלו עירוביאי בין אור וחושך. מצד אחד הוא רגוז וכעוס, דאוג ועצוב, וכל ההרגשים משתוללים בלבו, ומצד שני הוא שומע דיבור של בטחון, וכיון שאינו יכול להכילו ואין זה מועיל לו להירגע, הוא מתחיל להקשות קושיות על התורה. "כבר שמעתי את הדיבור הנפלא ואין זה עוזר לי". וכמו שאנשים אומרים: "אני כבר אחרי לימוד ה'חובת הלבבות', אני כבר יודע ומכיר את כל דיבורי הבטחון, ואיני רגוע". פשרו של יהודי כזה שבלבו עדיין במדרגה שצריך להיות ובפיו הוא אומר שכבר למד הכל, הוא חסרון של מאות מדרגות קטנות. הוא לומד את הפסוקים, הוא לומד איך צריך להרגיש, אך היות שלא עשה את הדרך מדרגה אחר מדרגה, אין אמונתו אמיתית ואין בטחונו אמיתי.

אומר ה'בית הלוי': אחת מהדרכים להועיל לזה היא שהאדם יפתח את הרגשת הבטחון בסיוע ההשתדלות. למשל, האב רוצה להכניס את בנו לשיבה. הוא מתקשר לפלוני והלה אומר לו: "אשתדל בשבילך, נדמה לי שאני יכול לעזור לך". ברגע זה מקבל

אתה פועל אצלו. לאחר שראה זאת אלף פעמים, הידיעה כבר נבלעה בדמו. נבלעה בדמו פירושה שאם עכשיו בנו יבוא להתייעץ אתו, יידע מה להשיב לו. הנה הוא כבר עכשיו בן שישים. יש לו כבר נסיון של שלושים שנה איך לסדר דברים. יום אחד בנו בא אליו ואומר לו: "יש לי בעיה עם שכן. לא יודע מה יהיה. אני מרגיש אבוד לגמרי". אומר הוא לו: "תגיד לי, ניסית לדבר אתו?". "לא, אי אפשר לדבר אתו". "ניסית לדבר אתו?". הוא מחייך כמי שאינו מסתפק בדבר: "נסה לדבר אתו". והבן בשלו: "אבל אתה לא מכיר את שכני". אומר הוא לו: "כבר ראיתי כל מיני שכנים. אני שואל אותך שאלה פשוטה, הלכת כבר בדרך הישרה?". שוב הבן מתחמק בתירוץ שונים, אך הוא אינו מרפה ואומר לו בנימה של ודאות: "אני אומר לך שזה יעזור. בעזרת ה'. למה לא תלך בדרך הישרה? זה מה שעובד".

הבטחון בלוע בדם

וכפי שהדבר קיים בענייני חכמת חיים, כך הוא קיים בבטחון בה'. מי שהלך ונבנה באופן בריא, כבר נבלע בדמו שכאשר הוא מדבר אל הקב"ה, הקב"ה שומע. הקב"ה רוצה לעזור לו והוא כבר באמצע לעזור לו. הוא מכיר את זה. הוא אינו זקוק לאיזה חידוש או גימטריה מאיזה דרשן שיזכירנו לו ויועיל לו לרגע אחד. במשך עשרים וארבע שעות זה קיים אצלו. אתה יודע מה הביאו לידי כך? ההשתדלות. הבהירות שיש לו בכך שהקב"ה עוזר לו. הוא כבר ראה זאת כל-כך הרבה פעמים שעכשיו כבר פשוט לו שהוא כך. הוא כבר ראה זאת מעולם המושגים שלו מספיק פעמים כדי שיבין שאין שום סיבה שיהיה אחרת.

הרי זה כמשל שהבאנו לעיל מהבן שבגיל מסוים אינו זקוק כבר לאהבה מוחשית מהוריו, כי הוא כבר ראה מספיק פעמים שהם אוהבים אותו וזה כבר נבלע בדמו. האדם מגיע לדרגה בהבנה. "עכשיו אני יכול להבין זאת הגם שאיני רואה את הוריי מול עיני". אפשר לראות לפעמים מי שזר לפלוני ורוצה להוכיח לו שלא התכוון לעשות לו עוול. אומר הוא לו: "אני יכול להביא לך ראיות מפה ומשם... אני מבטיח לך... אם היה מותר להישבע, הייתי נשבע לך..." אך כשמדובר בחבר טוב המתיידד אתו זה כבר עשרים שנה, אינו צריך לשום ראיה. "אינך צריך לומר לי, אינך צריך להבטיח לי. אני יודע בוודאות גמורה שלא התכוונת לעשות לי עוול".

כשהאדם מקבל הבנה לדברים האלה מתוך העולם הגשמי, הבנתו כלפי הקב"ה תהיה בריאה. יהיה לו ברור. קרה לו עכשיו משהו שלא כפי שחשב? בסדר. הוא לא צריך עכשיו לדיבורים חדשים של המשפיע. יש לו הרגשה כזאת בלבו. זה בלוע בדמו. הוא אומר: "הקב"ה לא עזב אותי עד כה ולא יעזוב אותי גם הלאה. הכל בסדר". הוא מרגיש זאת בתוך לבו.

דרך ארץ היא הבנה לתורה

אומר ה'בית הלוי': אחד מיסודות ההשתדלות הוא שהאדם יבנה את עצמו באופן בריא, שילמד מה הם מהלכי הדרך ארץ שבעולם. המאמר יגיעת שניהם משכחת עוון נושא גם את הפירוש הזה. דרך ארץ היא הבנה לתורה. מה הפירוש לא לגנוב? מה הפירוש לומר רק

האב ניצוץ של תקוה. אומר הוא בלבו: "יש סיכויים גדולים שפלוני יצליח בהשתדלותו ובני יתקבל לשיבה. יהיה ה' בעזרנו". אומר ה'בית הלוי': באמת תעשה זאת, אך תעשה זאת נכונה, כי באותה מדה אפשר גם לעשותה באופן בלתי נכון, וזה כאשר בוטחים בהשתדלות עצמה, כי אז אין זה מסייע לבטחון. והרי זה כראייתו של ה'בית הלוי' מלימוד תורה שלא לשמה, אשר לפעמים הוא יכול להיות מדרגה לתורה לשמה, ולפעמים הוא יכול להיות גורם לריחוק, זאת כאשר הוא לימוד על מנת לקנטר. רק כשהאדם לומד ומבין: "אני לומד כי אני רוצה להתקרב אל ה'. אכן עדיין איני מופשט מן העולם, עדיין אני נהנה מהסיפוק, עדיין אני נהנה מזה שאני יכול לומר שאני לומד. אבל מה אני רוצה באמת? באמת אני רוצה להתקרב אל ה', והכל משמש אצלי כמדרגות להגיע לשם", רק אז לימודו באמת מביאו לידי לימוד תורה לשמה. אותו דבר כשהאדם עושה השתדלות באופן הנכון, ההשתדלות בונה כלים בנפשו שתוכל לתפוס - "הקב"ה יעזור, אולי בדרך זו, אולי בדרך אחרת, אבל הוא יעזור ללא ספק". ההשתדלות מסייעת לו להרגיש שהקב"ה עוזר לו.

אכן אם ייצא מקו הישר, היינו שיעשה השתדלות של עבירה, או שיעשה ריבוי השתדלות, אזי ההשתדלות רק תרחיק אותו, כי אינו חושב על הקב"ה, כי אם על עצמו ועל כשרונו. אבל כשהוא עושה השתדלות נכונה, ההשתדלות משמשת לו ככלי לבטחון בה', כי הוא מרגיש שהוא עושה צינור לשפע ברכת ה'. אם ידלג על שלב זה, לא יהיה בטחונו אמיתי. רק אם יעשה את השלב הזה, אומר ה'בית הלוי' בהמשך דבריו, שעם הזמן יוכל לבטוח בה' בלי ההשתדלות, כי לאחר שההרגש בנוי נכונה, אין צורך למעשה גופני, בדומה להרגש האהבה שדיברנו עליו לעיל.

אין חכם כבעל הנסיון

קעת נדבר על יסוד זה באופן כללי. כשהאדם צריך להסתדר בעולם, לא רק בענייני כספים, אלא גם בשאר העניינים השייכים לחכמת חיים, כגון איך לישא וליתן עם בני אדם, איך לטפל בעיות ואיך לפתור אותן, אם הוא אדם בריא וכבר ראה דבר או שנים בחיים, הוא כבר יודע מנסיונו שניגשים אל השני ומפייסים אותו ומבקשים את סליחתו. "עשיתי עוולה ומתחרט אנכי". הוא למד שכאשר מדברים גלויות עם אחרים, הרבה בעיות נפתרות מאליהן. "אל תפחד, גש לפלוני ואומר לו שאתה מתחרט". הוא ראה את זה עשרות פעמים. כמו כן הוא ראה שיש כללים במסחר. פועלים על פיהם, עושים מה שצריך מתוך אחריות, ובסייעתא דשמיא, זה יביא תוצאות רצויות. וכן בענין חינוך, הוא ראה שיש את האופן הבריא לגשת בעדינות ובנועם וזה עובד. זה גורם לכך שהילד ישמע ויקבל. הוא ראה כבר כל-כך הרבה פעמים שזה עובד.

אכן לאחר שהאדם ראה כבר כל-כך הרבה פעמים איך מהלך העולם פועל, הוא צריך לקחת זאת בצעד אחד קדימה בלבד. עליו לומר: רגע אחד, הקב"ה הרי מנהיג את העולם... הן ראה כבר אלף פעמים שכאשר מדברים עם הזולת בעדינות ובאופן מסודר, זה עובד. חוץ אם פלוני חולה נפש. באופן הרגיל אם אתה אדם בריא ופלוני אדם בריא, אתה ניגש אליו ומדבר אתו רכות, ותוך שתי דקות

יודע מה עושים ממנו עסק. אני לא מבין מילה אחת ממה שהוא אומר."

כך צריך האדם להבין שיכול לקבל פתרון ורפואה לבעיותיו מאור התורה. אכן הרבה אנשים מתרגזים מאוד כשמועמים זאת. למה? - "כבר ניסיתי הכל וזה לא עובד. סיפרו לי סיפורים, נתנו לי סגולות. את הכל ניסיתי. הדברים האלה לא עובדים". הם לא עובדים כי לא מצאו זיווג. כלומר: לא היה כלי שיוכל לקבל את האור.

צמצום אור התורה

אכן המתנה הגדולה ביותר שהקב"ה נתן לנו עם נתינת התורה, היא מה שלקח את האור ועשה ממנו נר. נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. הוא נתן אפשרות לצמצם את אור התורה. פירושו: התורה לא נשארה רק קבלה. לא. אתה יכול ללמוד אותה באופן של פשט. יש לך מושגים של שור ופרה? אתה יכול ללמוד משנה. אמור שור שנגח את הפרה. אין הכוונה לסתם שור ופרה. הכוונה למשהו הרבה יותר עמוק, אבל הקב"ה צמצם את האור לעולם המושגים שלך. ואם בעולם המושגים שלך לא קיים לא שור ולא פרה, כי אתה מכיר רק פלאפון ומכוננית. בסדר, אתה יכול ללמוד תורה ששייכת לפלאפון ומכוננית. נרד אתך לעולם המושגים שלך. אם אינך מוצא אור שם, אתה צריך לצאת לבדוק היכן אתה נמצא, ומשם תיקח את התורה ששייכת אליך, ואז זה יאיר לך קצת, וכשתחזור על זה אלף פעמים, זה יהיה לך כלי ללמוד בדרגה הבאה. כך כל אחד יכול להגיע לאן שצריך.

אל תהיה כאותו ילד שאביו רוצה ללמוד אתו והוא אומר: "איני רוצה, אני שונא ללמוד". הוא לא שונא את הלימוד כלל וכלל, אלא שמשוהו אין מסודר לו. אולי המלמד שלו הלך מהר מדי, אולי בשבילו זה היה מהר מדי, אולי הוא הלך בעצמו מהר מדי. כשהולכים מהר מדי, אין התורה מאירה את הנשמה. הוא שומע, אבל הנשמה אינה מוארת, כי אין הוא יכול לתפוס אותה. הוא לא מבין מילה. יש אי הבנה בידיעות, במושגים, ויש אי הבנה בהרגשים. כיון שהאדם לא הרגיש אף פעם, אינו יודע מה זה. דומה הדבר לטעמים. אם האדם לא טעם איזה דבר מעודו, אין לו מושג במה מדובר. אין לו את הכלים לזה.

על שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק

חז"ל אמרו (חגיגה ה, ב): "שלושה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום, על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק, ועל פרנס המתגאה על הצבור". לכאורה צריך להבין, הא תינח על שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק שמבזבז את זמנו לריק, ועל פרנס המתגאה על הציבור, אבל על שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, מה יש לבכות עליו? אכן אחת מההבנות הפשוטות היא, כי אם לא היה לומד, לא היה מצבו נורא כל-כך. אבל עכשיו שהוא לומד ואינו יכול, החורבן שיוצא מזה הוא נורא ואיום. השנאה שהוא מקבל על התורה, היאוש שהוא מתייחס מהתורה, הוא כמעט בבחינת מעוות אשר לא יוכל לתקון.

אמת? אם אף פעם אינך משקר, אתה יכול להיות בטוח שדבר אחד מדברו של הקב"ה לא ישוב ריקם. אם הקב"ה הבטיח, כך יהיה. "אני לא רואה זאת כאן ועכשיו? בסדר! אבל זה ברור שהוא יקיים. פשוט מאוד, מי הוא זה שמשקר?". אם אתה משקר או אם אתה מתנהג בעצלות, הרי אינך באמת בוטח בהקב"ה. אתה צריך להיות אדם בנוי היטב מצד העולם הזה, אדם מן הישוב, אחראי, זריז, אדם שעושה מה שצריך, ואז אתה רואה שהדברים עובדים. אתה רואה שכאשר אתה מדבר באופן מכבד עם אחרים, הם מתנהגים אליך בכבוד. אתה רואה שכאשר אתה עושה את מלאכתך ברצינות, יש לה ברכה. מגיעה הצלחה מפה והצלחה משם. כך אתה רואה את המציאות.

ובוודאי אין זו סתירה עם הטעם המבואר במסילת ישרים, ונאמר בקצרה. בלי חטא עץ הדעת, היה אפשר ללמוד את המושגים לאו דווקא מן העולם הגשמי. לא היינו צריכים לטרוח ולהתייגע כדי ללמוד אותם. אך היות שנפלנו ועולם המושגים שלנו ירד, לכן דרוש לנו להתחיל ממדרגה ירודה, אבל בסופו של דבר ההשתדלות היא משל להבין את הבטחון. כשהאדם עוסק בהשתדלות רגילה, נוצר מזה בטחון, ואז הוא מזכיר לעצמו שזה הקב"ה ולא פלוני. פלוני הוא רק הצורה שעל ידה הקב"ה מצמצם את שפעו. ועם הזמן לאחר שהוא כבר מכיר היטב את כל המושגים, עבודתו היא לעזוב את כל המשלים ולפנות אל האמת עצמה.

וכן לגבי הטעמים המבוארים בחובת הלבבות. בלי חטא עץ הדעת, לא היה האדם עומד בפני נסיונות קשים כאלה, ועכשיו שחטא, הוא מוכרח לעבוד ממטה למעלה כדי שיהיה עסוק ולא ייכשל בעבירות. ובוודאי כשהוא משתדל ומתעורר בו רגש של תקוה שיצליח בהשתדלותו, הוא מזכיר לעצמו שהכל מאת ה', אלא שהוא היה זקוק לכלים ומשלים להגיע לזה.

הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם

ומכאן אנו צריכים להכנס לעוד ענין השייך לסוגיא זו. אור התורה מגיע לכל סוגי הבעיות. הוא יכול לעזור לכל בעיה הקיימת בעולם. בעיה נפשית, בעיה רפואית. אור התורה יכול להקרין אור של הבנה ושמחה לכל סוג בעיה. ומה הסיבה שזה לא תמיד עובד? הסיבה היא כי האדם לומד ענין של תורה כשעדיין אין לו הכלים להבינו ולכן אינו נקלט אצלו. כשהאדם רואה למשל מה שכתוב (תהלים מ, ה) "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו", ואינו במדרגה שיוכל להבין ולקלוט, הוא מתרגז. "אינני יודע מה שאתה מדבר. אצלי זה לא עובד". ויש שהאדם מתבייש להפנות את רוגזו אל הפסוק, לכן הוא מפנהו אל מי שמעתיק את הפסוק בשיעור וכדומה. כך יש בני אדם שמלאים רוגז על הספרים ועל הצדיקים מאותו סיבה. האדם שומע תורה מהצדיק ואינו מוכן עדיין להבין ולקלוט, ובמקום שידה שאינו מוכן עדיין לשמוע את דברי תורתו, הוא מתרגז עליו. הן תראה כמו כן בהרבה ישיבות שאי אפשר להכנס מיד לשיעוריו של ראש ישיבה. תחילה צריך לשמוע את השיעורים של המגיד שיעור בשיעור א' ואח"כ בשיעור ב', ורק לאחר מכן אפשר להכנס לשיעורים של ראש הישיבה ולהבינם. ובכן, מי שאינו חכם, נכנס מיד לשיעוריו של ראש הישיבה, ואז הוא מתחיל לדבר בזלזול: "איני

להזכירו בשמונה עשרה, כי אינו נפסק לעולם מהאי טעמא. **טל יכול להועיל לכל אחד, אף למי שיש לו את הכלים הקטנים ביותר.**

התורה יש לה תכונה זו. ובכן, **האדם חוזר לאחור ובודק היכן בחייו יש לו איזה דבר שאינו שבור.** ניקח את הדוגמא הפשוטה ביותר. האדם אינו יכול לרכז את מוחו. אתה אומר לו: "בתפילה צריך לכוון בכל מילה", והוא עונה בחיוך מר: "שמעתי זאת כבר אלף פעם. אבל אני לא מצליח, אני לא יכול. הרופא אמר שאני לא יכול". שואלים את האדם הזה: "לומר מזמור לתודה בכוונה היית יכול?". והוא אומר: "איני מאמין שאני יכול לומר את כל המזמור מתחילה ועד סוף בכוונה". "בסדר גמור, אמור פסוק אחד מתוך המזמור. רשום לך בסידור שאת הפסוק כי טוב ה' לעולם חסדו ועד דור ודור אמונתו אתה אומר בכוונה. אתה לא צריך הצלחה מלאה בזה בכל יום, אבל תגיע למקום שאת הפסוק הזה אתה אומר בכוונה".

הנה כשיעשה זאת האדם תקופת זמן, זה ייבלע בדמו, ולא יצטרך יותר להתאמץ בשביל כך. בהתחלה זה היה דורש ממנו מאמץ, אך עם הזמן, זה ייעשה אצלו טבעי. ואז יראה שהוא יכול להוסיף עוד פסוק. אין זה ענין שימושי בלבד, אלא דבר עמוק הוא מאוד. **ברגע שזה נעשה חלק מן האדם, הוא נעשה מוכן לאור חדש.**

וכפי שהוא לגבי משל זה, כך הוא לגבי הרגשים שבורים שיש להם לבני אדם בגלל בעיות ישנות, כמו התעללות או שאר אירועים שהשאירו בו צלקות נפשיות. מישהו עשה לו עוול גדול בילדותו, מישהו הלבין את פניו ברבים בצורה נוראה, ומאז ועד היום אינו יכול לתת אמון באנשים. תמיד אומרים: "צריך מומחה שיעזור לך. קשה מאוד שלימוד חובת הלבבות לבד יעזור לך. מי שנפשו באמת שבורה מבפנים, אינו יכול לנהל בית נורמלי. כולם יודעים. הוא צריך מומחה". דעו לכם שהמומחה אין לו אור אחר שאינו כתוב בחובת הלבבות, ואם יש לו, אין זה מעניין. מה שצריך מומחה שיעזור לך, הוא רק כדי להבין היכן אתה בדיוק כדי שנוכל לבנות את הכלים, ואז להכניס את ה'חובת הלבבות' בצמצום, לקחת חלק קטן מדברי ה'חובת הלבבות' ולראות היכן אתה אוהב בהם.

סיוע למחוסר אמון

דוגמא לדבר: יש לך אדם שאין לו אמון באף אחד ובגלל זה אינו יכול ליצור קשר בריא עם אנשים. הוא לא מאמין. הוא בטוח שכולם שקרנים וכולם פועלים נגדו. שואלים אותו: "אולי אתה יכול להיזכר במישהו אחד שאינו נגדך ואתה יכול לתת בו אמון?". בהתחלה הוא יגיד שלא קיים אדם כזה, אבל לאחר שיחשוב קצת, יאמר: "אולי באמת פלוני היה בן אדם טוב, אבל אין עוד כאלה". הפלא ופלא! זהו עצם הלז של אותו אדם. עזוב עכשיו את כל שאר הדברים. הבה נרעיף עליו טל, הבה נעשה תחיית המתים. הנה אם האדם יתבונן באותו אדם טוב וירחיב במחשבתו על אודותיו במשך תקופה אחת, יבוא יום שהוא עצמו יאמר: "אני חושב שיש עוד אחד שאני יכול לתת בו אמון, יש כאן עוד אחד בבית הכנסת שנראה לי אדם נאמן".

אדם זה עדיין אינו מוכן לשמוע את המימרא, אך אתה אומרה לו בכל זאת. וכשאתה רואה שהוא מסתכל בעינים בוהות ואינו מבין מה אתה רוצה ממנו, אתה אומרה לו שוב, ועכשיו בשאגה אדירה. וכשעדיין אינו מבין, אתה מתרגז עליו. אתה יודע כמה צריך לבכות על זה? אתה יודע כמה הוא שונא עכשיו את התורה? הרי עכשיו הוא ברוגז, כי הוא אומר: "איני יודע מה אתה רוצה ממני. מה אתה רוצה". הוא אינו קולט בכלל מה שאתה מדבר. וזה יוצר אצלו סתירה מטרידה בנפש, כי תמיד אמרו לו שהתורה מאירה, מתוקה ונעימה, והוא אינו רואה שהיא כזו.

מה שאנו מסיקים מזה הוא **שהאדם צריך להשקיע עבודה בעשיית כלים מהמקום שבו הוא נמצא.** אומרים לו לאדם: אל תאשים את התורה, אל תאשים פסוק פלוני או מימרא פלונית או אדם פלוני. אל תאמר שבגללם אתה שונא את התורה או את היהדות. **יתכן שקרו לך דברים לא נעימים, אבל עכשיו דרך הרפואה היא שתיכנס פנימה ותבדוק מה הם הכלים שאתה יכול לבנות לפי המצב שאתה עכשיו נמצא בו.** איזה דבר תורה מדבר אליך לפי מדרגתך כעת.

כך האדם בונה כלים להגיע לדרגה ב' ולדרגה ג' ולד' וה' ולאט לאט יוכל להגיע לאור גדול. תפקיד הוא המוטל על מי שמבקש ללמוד, ועוד יותר על מי שרוצה ללמד, שהוא צריך להיות ער ולהבין שפלוני עדיין אינו במדרגה שיוכל לקבל ולכן הוא מתרגז. כמה בתים התערערו בגלל דבר כזה? האיש כבר הגביה עוף במדרגות הבטחון, והיא עדיין רחוקה משם (או להיפך). הוא מוכר לה מושגים והיא לא מוכנה לקלוט. **צריך לחזור אחורה. להתחיל עם ידיעה אחת, לחזור עליה שוב ושוב עד שהיא נטמעת בדם, ואז אפשר לעבור לעוד ידיעה.**

מרעפים טל תחיה

ואיך בונים את הכלים לענין מעשה? יסוד הדברים הוא שכל אחד יש לו מקום שלא נשבר אצלו, מקום שעדיין בריא. רואים זאת בסוגיית תחיית המתים. כשהקב"ה הודיע לנו שהוא מחיה מתים, הוא גם גילה לנו את הסוד שכאשר הוא ממית, אינו ממית עד הסוף. ה' ממית ומחיה, מוריד שאול ויעל. עצם הלז אינה נרקבת, ובבוא העת, הקב"ה ירעיף עליה טל תחיה, והיא תחזור ותתפשט והאדם יקום לתחיה. כך הוא לגבי כל דבר, לגבי העבירות של האדם, לגבי רפואת האדם, לגבי רפואת נפש האדם. זה שבור, זה מקולקל, אבל לא עד הסוף.

התורה נקראת טל. יש לה אותה תכונה של טל תחיית המתים. **טל מורה על שפע מצומצם ביותר. הוא לא מורגש כלל.** לא מרגישים שהוא יורד ופתאום רואים שהכל לח והוא מצמיח את התבואה. טל הוא שפע כל-כך מצומצם, שתמיד יש בשבילו כלים. לכן מותר לומר מוריד הטל גם בקיץ. מרוב שהוא מצומצם, אין גרטים ממנו, ותמיד הוא יכול לרדת, בקיץ ובחורף, ביום ובלילה. ומצד שני אין חובה

האמת זה לא שהוא לא רוצה ללמוד. צריך לחזור אחורנית ולבדוק מה מונע אותו ללמוד, האם יש לו בעיית קריאה או שיש לו בעיית ראייה, וכן הלאה. לאחר שיודעים מה שבור אצלו, באיזה גיל לא קיבל אהבה וכדומה, אפשר לחזור לאותה עצם לזו ולהאיר אותה בטל תורה.

והרי זה משלים את היסוד שדיברנו עליו בתחילת דברינו. **כשהאדם רוצה לשלוח שפע לאדם**, שפע של קרבת אלוקים, שפע של הבנה עד כמה הקב"ה רוצה את קרבתו, שפע של הבנה עמוקה עד כמה הקב"ה מתכוון לטובתו, הבנה עמוקה כזו שמשרה עליו רוגע נפלא, **זקוק האדם לכלים הנבנים לאט. התפילה וההשתדלות הן כלים כדי שהאדם יוכל להתחיל מהמקום שבו הוא נמצא ולאט לאט להגיע לשם**. ובכן, אם רואה אתה שדיבורי התורה אינם מחזקים אותך, סימן הוא שעדיין אינך שם, כי **הכל יכול לבוא לידי אור ופתרון, אלא שצריך הרבה סבלנות והתמדה גדולה ללכת מדרגה לדרגה**.

תני ליה ארבע מאה זימני

ולסיום, **חז"ל** (עירובין נד, ב) מספרים על רבי פרידא שהיה לו תלמיד שלא הבין את תלמודו ולמד אתו ארבע מאות פעמים. מה עוזר ללמוד ארבע מאות פעמים? הבה נחשוב: אחרי מאתיים ועשר פעמים שלימדו והתלמיד עדיין לא הבין, אמר לו רבי פרידא: בא נלמד עוד פעם. לא נראה לי שהתלמיד היה נשאר שם. לרבי פרידא היה סבלנות, אבל מה עם התלמיד? לולא דמסתפינא הייתי אומר שאין הכוונה שחזר על מה שלא הבין ארבע מאות פעמים, אלא חזר על מה שהבין. אכן כן, ארבע מאות פעמים חוזרים על מה שכבר הבינו. חוזרים עם התלמיד אחורנית לראות מה ברור לו. כשמבינים מה ברור לו, אומרים לו: "הפלא ופלא, בא נלמד זאת שוב". כל פעם מוסיפים לו עוד משל ועוד דוגמא, עד שהוא מתמלא חיות מזה, ופתאום צצה ההבנה לשלב הבא. הרי זה כאותו מגיד שיעור טוב שכאשר הוא יודע שיש בדרך לימודו קושיא של מהרש"א, אינו אומר: "באו נראה את קושיית מהרש"א", אלא הוא לומד שוב את התוספות ומסבירו מצד זה ומצד זה, ומזכיר לתלמידים שוב מה שראו בגמרא לעיל מיניה, עד שהתלמידים שואלים בעצמם את הקושיא. זוהי תולדה הצומחת. הוא עושה אותם כלים כל-כך חזקים לדרגה הבאה של אור, עד שממילא הם עוברים אליה.

זהו הנקרא "ארוכה ומרפא לכל תחלואנו". האדם נפצע ונחתך והדם מתחיל לצאת, מיד מתחילים לנהור טסיות ותאי דם לבנים מכל המקומות הבריאים שבגוף, עד שהחתך נסגר והדם מפסיק לצאת. אל תהיה עסוק בחתך. **קח את מה שהתלמיד מבין, תבנה אותו שוב ושוב** כדרכו של רבי פרידא, עד שהתלמיד יאמר: "אני חושב שאני יודע מה צריכה להיות הקושיא". **דבר זה בונה את האדם באופן יסודי, וההשתדלות מסייעת לכך כל שעושים אותה נכונה**.

הוא יתחיל לבנות בחזרה את מה שנשבר. זה מה שנקרא עשיית כלים.

יש סיפור נפלא מה'חזון איש'. הרב מפוניבז' הגאון **רבי יוסף שלמה כהנמן** זצ"ל אסף, כידוע, יתומים אחרי השואה. הוא הקים להם בית וטיפל בהם במסירות אין קץ, כשלעזרתו עומדים שני עובדים, איש ואשה (הרבנית מונק), והיו הילדים מגיעים מלוכלכים ובלתי מטופחים. פעם הגיע יתום חדש לבית היתומים והאשה ביקשה ממנה שיתן לה את בגדיו כדי שתכבסם ובינתיים יתרחץ וירוח לו. אך היתום לא הסכים בשום אופן. עבר יום ועוד יום, והילד אינו מסכים שיכבסו לו את בגדיו, והריח נודף ממנו ואי אפשר לעמוד בד' אמותיו. ניסה האיש שעבד שם לדבר על לבו, ואף הוא העלה חרס בידו. ניסה הרב מפוניבז' עצמו לדבר אליו, ועדיין לא הסכים.

באין ברירה הביאוהו אל ה'חזון איש'. שאל אותו ה'חזון איש': "מדוע אינך רוצה להפשיט את בגדיך?". ענה לו היתום: "אם אפשיט את בגדיי, יגנבום ממני". התברר שבמחנות שמהם הוא הגיע, אם היה מעלים את עיניו מאיזה דבר לרגע אחד, לא היה מוצא אותו. שאל אותו ה'חזון איש': "מה, אתה לא מאמין לרבנית מונק?". "לא, איני מאמין לה". "אתה לא מאמין לאיש הנחמד שרוצה לעזור לך?". "לא, איני מאמין". אתה לא מאמין לרב מפוניבז'?. "לא, איני מאמין".

או אז אמר ה'חזון איש' לילד: "לי קוראים אברהם ישעיהו קרליץ ובחיי לא הוצאתי שקר מפי ולא גנבתי שום דבר, ואני מבטיח לך שאני שומר על בגדיך ומחזיר לך אותם אחרי הכביסה". מיד הפשיט הילד את בגדיו וה'חזון איש' יחד עם הרב מפוניבז' כיבסו אותם והחזירם לו מכובסים.

מעשה זה מבטא את הנקודה. **יש היכן שהוא נקודה שבה ההרגש הזה לא שבור**. יש מישהו בעולם שהוא עדיין יכול לתת בו אמן. הרפואה מתחיל כשמתחילים לעבוד משם ולפתח את ההרגש. היתום לא היה קל להאמין ל'חזון איש'. אבל לזה היה לו כלים. כלומר, היה לו כח לצאת מאזור הנחות שלו ולומר: "אתם יודעים מה? אם הוא שומר על בגדיי, אני מסכים". **כשהולכים לאט באופן זה, אפשר לעלות על עוד מדרגה ועוד מדרגה, ולא ניתן לתאר עד כמה הנפש יכולה להתרפא**.

גילוי שורש הבעיה

אכן בוודאי צריך בשביל זה שהאדם ימצא (ולפעמים שהוא צריך עזרה לזה) מה שבור אצלו. מה הבעיה שלו? האם הבעיה שאינו נותן אמן באנשים או שהוא כועס או שהוא חושב שכולם רעים? יש איזו טעות שהושרשה אצלו בשלבים הראשונים, וכמו במשל של הילד שמתקשה בלימודים משום שאינו שולט בקריאה. אומרים על הבחור: "הוא לא רוצה ללמוד" - ער האלט נישט ביים לערנען, ולמען